

המאסף

לשנת ה'תק"ס

הוא קבוצת אמרי בינה • כוללים שירים ומליצות עברית •
מכתבי חכמות וידיעות • באורי כהבי קדש • תולדת
עמנו בית ישראל • ויתר דברי תועלת וחידושים •

אשר נקבצו

והובאו למחברת בכל תקופה מארבע תקופות השנה

על ידי

חברת אוהבי לשון עברית

דרך ראשון

ברלין

ברפוס חברת חנוך נערים

לוח החתומים

אשר נדבו לבם לקחת מהמאסף התקסיט (ע"פ סדר לפי ביתא) •

אמסטראם

ר' שמון ריטל מיטגליד דעם קניגליכן האלנדישן קאסיסטאריום
דער דייטשן איזראעליטן • ר' חזקיהו המבורג • ר' דוד חזקוני •
מיטגליד דער דירעקטאט דעם ארמענישען דער היוניון האלנדיש
דייטשן איזראליטן • ר' הירש וואמער הויזן חברת חסד לכער ע"פ דרכי
ד' חיים בילגער • ר' משה פראג • ר' שמעון אפענהיים • ר' שמעון לוי •

ברלין

ר' אברהם גאנץ • ר' אברהם ליפמן • הערר פראפעסאר אהרן
וואלפסאטאן • ר' אהרן זני • ר' חייק בר"מ ה"ש • ר' חייק
העפלט • ר' חייק ריס • ר' חייק גרונוער • הערר דאקטאר
אפפענדייט • הערר לעהרער אפנער • הערר דירעקטאר דאקטאר
בעללערמאן • פ"מ ר' דוד פרידער • ר' דוד פערנאך • ר'
דניאל טויסק • ר' היימאן מאנעס • ר' הירש דרייען • ר' הירש
יאנא • ר' הירש פרינקל • ר' וואלף זני • ר' וואלף זני •
ר' זנוויל בעוויר • ר' חיים ז"ר אפרים • ר' חיים וואלף •
ר' חיים יאקאבי • ר' טעבלי יאנא • ר' טעבלי ריס • ר'
יהודה בער • ר' יונל מוהר • ר' יוסף האטערן • ר' יוסף
פייט • ר' יוסף גרידן • ר' יוסף צמח • ר' יעשי' העלכט •
ר' ישראל זאקס • ר' ישראל ז"ל פרידלענדער • ר' לאזי ברוינשווייג •
ר' ליב ז"ר גראן • ר' ליב קראניק • ר' ליב שטיינער • ר' מאיר
פאטשדאס • ר' מאיר זלעווינגר • ר' מאיר זלעווינגר • ר'
מיכל פרינקל • ר' מיכל פרינקל • ר' מיכל זינגא • ר' משה
באק • ר' משה זאקס • ר' נתן ראטינאל • ר' פייש הורוויץ •
ר' פייש פייט • ר' פייש זני • הערר דאקטאר פירשט •
ר' פייש זאמאן • פ"מ ר' ראובן גומפערץ • ר' שלמה
זני • ר' שלמה רונקל • ר' שמואל זני • ר' שמואל
ר' שמואל ז"ר העלכט • ר' שמואל ז"ל זאקס • ר' שמעון פייט •
בערנבורג הערר לאזארסוואס • הערר דאקטאר מאטעויר •

ברעסלויא

ר' וואלף גרלינגער • מאדאס זאמאן פרייטאטאן • הערר זאמאן

וואָך נאָך • מאַדאָס וואָן • הערר לאַזאַרוס ברלינר • ר' ליב
 כהרן • מ' מאיר ווייל • הערר גיימאן • אַזר לעהרער און
 דער ווילהעלםס שולע • הערר באַנקיער פראַנק •
 חיינ אונגענאָטער 3 עקסעמפלאַרע •

ברוינשווייג

ר' אהרן וואָנאָסאָן • הב' חייק בר"מ • ר' חייק וואָנאָן •
 ר' ולמן פאל • ר' חיים עלקאָן שט מייער • הערר פרעוידענט
 יאָקאָבסאָן 3 עקס • העררען געברידר לאַזאַרוסעסע •
 ר' מיכל קראַמער • ר' מן האַלנרשטאָדט • ר' משה
 אלטענשטיין • ר' מרדכי רייס • ר' קאָפל יאָנאָס •
 סעיר האַפראַטע שטעלענדר חיינ וועטען •

בראָר הערר קאלער 2 עקס • ר' שלמה פערלנענדלר •

גלאָני

הב' חייק גרידן • הב' גנדיאָ ב"ר אנדיל כ"ץ • מהו' ולמן
 במהו' רפאָ מלכעס • הב' יהושע במהו' משה קראַמער • הב'
 יוסף קרעטשין • ר' יעקב בער כ"ץ • ר' יעקב לוי 2 עקס •
 ר' ליב מאַנהיימער • ר' ליפמאָן פֿלאַטאָ • הב' מאיר ב"ר יוול
 שווע • ר' מיכאל הירש שווע • ר' מיכל ב"ר יעקב לוי •
 ר' מענדל ב"ר חייק ג"ש • מהו' משה פֿרענקל • ר' רפאָ נחן
 במהו' ליפמן שמש • הב' שמואָ פֿרידלענדער • הב' שמועס האַלנרשטאָדט •
דעסוי ה' יאָעל גייער • ע"י ר' משה פֿיליפסאָן 6 * ה' קויפמן •

דרעזדן

ר' אהרן שטורס • הב' אַפּריס אַהרן • ר' הירש רענגענסנורג •
 ר' ועלינגמאָן • ר' יהושע בר"י • ר' יוסף גרידן • ה' לעוו
 מייער • ה' מאַרקוס באַנרי • ר' מענדל בר"י • ר' משה
 מאיר • ר' נפתלי נאָסור • געברידער קאַלין שירוריני •
 פ"ו ר' שמועס באַנרי •
האלברשטאָט ע"י ר' אהרן וואָנאָס 10 עקסעמפלאַרע •
המבורג חובד קאַפּפּנהאָגן • ע"י אַהרן באַמבורג 16 עקס •

* דאָס באַזונדערע פֿירט דער העררען סופּסאָקריבעטן מעלכעס פֿיר
 הער באַנריכט אייגענאָנגן חייט, זאָ קינפטיג באַנריכט ווערדן •

מיטוויא

הערר א: בעהר • ה' גערזאני • ה' זאלאמאן בארקוס •
הערר זאמוזאן בארקוס • הערר אי: גאטהוס •

פאזען

ר' אייזיק קארל פבלנא • הערר א: הירשזאל • הב' הירש
ברייח מוואטש • ר' וואלף ב"ר פאלק • הב' וואלף חיים בר"מ •
הב' וואלף ב"ר אייזיק שחולן • הערר דאקטאר זאנערנדייט •
ה' זימאן האמבורג • הב' זנוויל ראקוויטז מבו • ר' יאיר
לבי אויערנאך • הב' ליב בר"א מוילטין • ר' משה
ברעדינ • ר' מיכאל משה בר"י פייער • ר' מיכאל מרדכי ב"ן •
ר' מיכאל ב"ר ארון אש • ר' פסח ב"ר ליפמן • ר' פאלק
ב"ר יקר רמ"ק • ר' פסח ב"ר נטע • הב' ראזן
בר"ב מאהרלין • ר' שמעון הערדמאן •

פעמערסבורג

הערר אייזינגער • ה' דאקטאר מעד: זאלאמאן • ה' זענעטס
עקערטעסער נעוואכאוויטש • הערר קאמערליען ראטה
פערמץ 6 עקס: • ה' גואווערענעמטס עקערטעסער פערמץ •

פראג

הרב מכו' אהרן בארינגער בארראט • ר' אייזיק שיק • ר'
אפרים בר"א וועהלי 5 עקסעמפ: • הרב מהו' ברוך ייטלס •
ר' דוד לוקא • ר' וואלף וועהלי • ר' זעליג בער הירש •
ה' זעליג • ר' חיים הירש מיינער מקוטענפלאן • הערר
יאאכים עפשטיין • ר' יונה פירטה • ר' יונתן פארנעס •
ר' יוס טוב באנדי • ר' יעקב קאלמוס • ר' יאחק מאן •
ר' ליב וועהלי • ר' ליב קאלמוס • ר' ליוו טויסק מזודין •
הערר לעמפל • מאדאס ליבלה פרענקל • ה' דאקטאר לעסינג •
ר' מאיר דארמיזער • ר' מאיר ווינער בנייט רייכענווא •
הערר מאירסנער • ר' מיכל ווינער • ר' משה עדלער
פאן הענינסנער • ה' משה ליב פאלק • ר' משה שמואל
ייטלס • ה' גאטהאן מארקוס וועהלי • ה' גאטהאן שלעזינגר •
הערר דעקויר • ר' קויפמאן עפשטיין • הערר קייל •
ר' שלום בראנדייס • ר' שמואל דארמיזער • ר' שלמה לאנד
הוכר • ר' שמעון בראנדייס • ר' שמעון דארמיזער •

כפדמ

ה' חורל ר"ס • ע"י ה' גיזנהיים 10 עקס • ה' יאקאב שטערן •
 ה' J. E. Siel. ר' עזריאל ווארמס • ר' מיכל פלערסהיים •

קאססערל

ע"י האדון קאנסיסטאריאל ראטה סיינעמאן 9 עקסספלארי •
 פערר זעקע זימאן • ר' זלמן וויזענהויטען •

ראטטערדאם

ר' אברהם לעווי יאקאבסזאן • ר' א' נפ"מ כ"ה משה יחזקא •
 מאדאם ברנהאט פ"מ כ"ה איזק פאדים • ה' דאקטער דאווידזאן •
 מיטגליד דעם האללענדישן אינראטעליטשן קאנסיסטאריאט •
 ה' יהושע דעסוי • ר' יחזקא נפ"מ ר' וואק כהן • ר' יעקב
 בר"מ וסלענדר • ר' יעקב נפ"מ כ"ה נאמן שייקלס • ה' יוסף
 נפ"מ כ"ה משה שלמה ז"ל • ה' יעקב לעמאן • האדון לעוויסזאן •
 ר' מאיר נפ"מ כ"ה יאקב סג"ל • ר' מרדכי גייט • ר' סענדר נפ"מ
 כ"ה יאקב פאדים • ר' עקיבא נער נפ"מ כ"ה וואק שילטקא •
 פ"ר' שמשון מוויץ 4 עקס • ר' נחאם נפ"מ כ"ה משה יחזקא •

רינא

ה' איז זאמאן • ה' מ: זאמאן יוניאר • ה' עטאעכל לעווי •

מערס שונות

ה' אדאף שלעזי • ר' אהרן • ה' עלקאן הירץ בלייפנ • ה' ד' הירץ כפ"פ
 ה' דאפידזאן אפענבך • ר' הירש ווייגרסהיים • ה' זימאן לעהר •
 ה' זאנוול וניסן דרייאפוס ואחיו מאזעס וז' ענגיל בשטראסבורג •
 ע"י ר' דוד זערכנד' בפירטה 6 • ר' זנוויל בר' פלאטא • ר' יעקב דרוין •
 ה' שטודיוס לעווי בדארפאט • ר' ישעי' בר"י לוי • ר' ישראל קרלין •
 ר' מאיר בלעכשטעט • ר' נחמן ברלין בליסא • ה' ראזעגטא בוארשני

לוח הטעות

עמוד שורה תחת	קרא	עמוד שורה תחת	קרא
ג' י"ג כשכילים	בשכילים	קמט ט"ו בהתמדה	ההעמדה
קד לז בתכונה	בהשדה	קמט א' לפי	לעג
קל ב' צבאים	צבאים	קמט ו' ואחריו	ולפניו
קל"ה י"א ירחשו	ירחשו	ר"ד י"א חזקות	חזקות
קמא כא כל בני אדם	כל אדם	ריא בנ	Uebungen Uebungen
קמא כב כל בני אדם	כל אדם	ר"ד י"א תסחיר	תסחיר
קמא כג כל בני אדם	כל אדם	ר"ד י"א כצרה	כצרה

שירים ומליצות

שְׁמִי עֲמִיס וכו'	עמוד ב'	(	פד ה'	ש—ס—י
אִמְכָּה זֹכְרָהּ	מן עמוד ב'		יוד	
תְּקוּם הַשָּׁנָה	ח	(	יֵא	
הַגִּבּוֹר	יוד			
הָאֵדָם וְהַעֵץ	לג			ר' אֵיצֶק אֲוִיעֶרְבֶאך
חֶלְהָ לְדוֹד	לג		לֵה	ר' דוֹד קֶאֶרָא
יוֹסֵף דַּעַח יוֹסֵף מַחֲלוֹב	לֵה		לו	הב' אֵיצֶק גִּרְיִץ
עַל מוֹת הַחֶסֶד יוֹחֵל	סו		סו	ר' מֵאִיר שְׁלֵעִזְנֵגֶר
עוֹד אַחֵר עַל קֶנֶר הַנָּל	סו		סח	ש — ב
שִׁיר עַל הַסִּתּוֹ	נע		קב	שְׁלוֹם הַכֶּהֱן
עַל בֵּית הַמִּנְדָּךְ אֲשֶׁר בּוֹעֵזֶן	קכ		קלֵה	ש — ב
עַל הַעֲרִירָה	קכ		קסד	מ — קל
חֲבִי כַחֲפֵט רֹנֵעַ וכו'	קע		ש — ב	
עַל הַאֲבִיב	קעט		קפג	ר' אֵיצֶק אֲוִיעֶרְבֶאך
רַנְסוֹת הַנֶּפֶשׁ	קפג		קפד	ר' הִירֶשׁ וואַלַּטֶשׁ
רַעֲיוֹנֵי לַיְלָה	רב		רו	(ר' מִשֶּׁח בֵּר"מ פ"פ
דִּינֵיךְ נֶאֱדָמֶן אִיזֵט בְּתוֹךְ הַמֶּלֶךְ	רע		רפג	זֹכְרִיכֵנוּ וְנִדְרִיכֵנוּ
(הַבִּסְמָךְ מַמְנֵן)	ר		ר	רַב הַנָּל
לִמֵּה יִתְאַמְרוּ וכו'	ר		ר	רַב רִיבֶעֲנִירֵט שְׁאֵלְעֶנְדֶּר
יֵשַׁע אֱלֹהִים	רמ		רמג	ש — ב
אֶהְיֶה וְרִיעוּת	רמג		רמד	ל — בְּרִי"ל
אֵל הַמֶּלֶךְ	רעד			
הַקִּיץ	רעה		רעח	שְׁלוֹם הַכֶּהֱן
אֵל אֵחַ רַחֵק	סג		ל — ה	
צִירִים קִטְנִים שׁוֹנִים	סל		סלט	ר' מִרְדְּכֵי גוֹסְפֵל

חלק שני מספר ראשית

לחודים פ"ח — יג — כד ר' ברוך לינדה
(ברק ב' מחנו) — קכ — קיב הג"ל
פסק' מספר מוצדי שחר — כד — כט ג — ד — ה

פרק ט"ו מהנ"ל	— קכג	— קכח ה"נל
פליחה מספר הספלות	— כט	— לג ר' הירש גויטמאן
(הפסך)	— מח	— מב ה"נל
מבוא הספר הזה	— קיג	— קכח ה"נל
בקורת ספר הכרית	— סח	— טו ה
(הפסך)	— קלג	— קמ

העתק מספר מאיר מיני

עברים	— עו	— עו ר' מאיר קארניק
סתירת טענו' הקראים וכו'	— קסד	— קע ה"נל
שיח בין יבין ובין נטו	— ריו	— רל ל
יעלי ההר	— שלג	— שלח ר' איצק איזעראך
(הפסך)	— שמח	— שנ ה"נל

באורי כתבי קדש

באור הכתוב ביום ההוא	— מב	— מהר' שלמה מפנהיים
יפקד וכו'	—	
באור מלי עברית ופסטרון	—	
פסוקים וכו'	— מה	— נח פתרוני
באור מלך נצב	— קמ	— קמד שלום הכהן
באור מלי עברית וכו'	— קמד	— קס פתרוני
באור מלך רהק	— רמד	— רעו ה"נל
העתקה לשכונות ובאור	—	
יחזקאל קאפ. כ"ו	— רמח	— רסנ שלום הכהן
באור מלי עברית	—	
ופסטרון וכו' מן עמוד שטו עד שלג	—	פתרוני

ענינים שונים

דבר אל הקורא	— ג	— ה המאמרים
דברי אגרת ע"ד המאסף	— לו	— מח
מגלת יהודית בקלור	— עו	— פה חפשי ז"ל
שתי אנדרוס מאמטערדאם	— פו	— פט
קונטרס נחל	— פט	— נג
(הפסך)	— שלז	— שג
ספורים מעלכות מינה	— קע	— קעהר' מאיר שלעזינגר
(הפסך)	— רי	— ריג ה"נל

מכתב אל נעלי אשכנז   קפד   קכח מ - ל
 מכתב חן חנרת חנוך לנער   קפח   קל ר' משה לעמאנס
 מכתב אל רש"כ   -   קל -   קלה פהרונ
 מכתב מוסר מהחכם   קלה   ר ר' הירש בר"מ גלאנו
 האלער וכו' מן עמוד   -   רע -   רי המאספים
 חיד נסיר   -   רינ -   ריו
 חרנן עיר גינוה   -   רכב -   רכו צ -
 מודעת נעל חנרת   -   רכז -   רכז
 חנוך לנער וכו'   -   רכז -   רכז
 בערה / והוא מכתב   -   רכז -   רכז
 לחכמי ישראל בפולין   -   רכז -   רכז
 דברי מוכחות אשר דרש   -   רכז -   רכז
 הרבה גדול וכו' כשהור"ר   -   רכז -   רכז
 שמואל בערנשטיין   -   רכז -   רכז
 (המשך)

תולדות גדולי ישראל

תולדות החכם בעלין
 גדול וכו' כשהו' נפתלי
 הירץ וויזל ו"ל - רל - רמ ר' דוד פרידלס
 (המשך)   רסג - רעח פערל   רסג - רעח פערל

משלי מוסר

החמלה ופקנאס   שי"ג - שיג ר' מאיר שלעזינגר
 חמת מלך וכו'   שיג - שיג ר' אברהם שטיערן
 אל קדין וכו'   שלט - ש"מ ר' ישראל קלויא

בשורת ספרים חדשים

רגל מנשר   נג - נג
 ספר מאיר עיני עזרים   נג - נג
 ספר אמרי ספר   נג - נג
 לוח קביעות העתים   קעד - קעד
 מעשה חושב   קעד - קעד
 נוכתמים ורעיונות עמוד ל"ב , פ"ה , ז"ג , ז"ד ,
 ז"ב , ק"ס , ר"ז , ר"ח , ר"מ , רע"א , ש"ג , ש"מ ,

ה מ א ס ף

לשנת ה' תקס"ט

תקופה רביעית

סמנים

גלגל

ר"כס
ה"ל

יעינגר
שער
קליא

אל המאסף

כה לחי' חג האסיף ועצרת
באסף פרי מוסר ובינה
תחוג בתקופות שנה האחרת
בסך הימון חוגג ברנה

ה מ א ס ף

חודש תמוז ה'תקס"ט

א

שירים

—
הקיץ

אָרְכוּ הַיָּמִים מִהַ נֶעֱמֹו מֵהַ יָפוּ
שִׁחֲקִים וְיִטְהָרוּ טַל וְדֹשֶׁן יִרְעֻפוּ
תִּפְרָה וְתִרְבֶּה אֶרֶץ תַּת מַשְׁמָנֶיהָ
צֶמַח וַיְבֹול מִשְׁדֵּיהָ מִיִּנְקַת
שֶׁמֶשׁ בְּתַקְפָּהּ עַל יְדֶיהָ מַחְזֶקֶת
בְּאוֹר פְּנֵיהָ חַיִּים מִרְפֵּא בְּנִפְיָהּ •

[רעו]

אזרה תפיץ ותחיה כל צומח
תפרח הנפץ סמדר תתן ריח
בסנסני התאנה נראו בכוריה
אף בשל התמר בבר הזית
גם במזן וקצח וכל מחסור הבית
יוציא השדה וגנה ירועה •

יפרוץ הדגן עמקים בר עטפו
שגלי הקמה מלאים ראש יבכפו
רב אכל יתנו לכל בו רוח חיים
לפעלו יצא אפר באתו במגלחו
יקצור ברנה אף נושא אלומותיהו
ישמח בפרי יגיעו במתת שמים •

אך טוב באתנו מידה אלהינו
מברכת שמים השפעת עלינו
ולאדמה צוית לתת יכוליה
גשמי נדבות הריקות בחטלתה
ברחמי אב תדרוש את כל יצירה
מראשית השנה עד קץ ימיה •

[רעז]

לֵךְ חֶסֶד וְרַחֲמִים אֶךְ בִּירְדָּה הִישָׁע
אוֹלָם הָהָא ! לָנוּ בְנֵי אָדָם הָרָשָׁע
נִחְנוּ מִשְׁחִיתִים אֲשֶׁר תִּקְנוּ יְדִידָה
כִּרְ נִתְּתָה וְאוֹהֵב הוּא יִמְנְעֵהוּ
דָּגָן בְּמַחְבֵּא יִצְפוֹן לְהַרְבּוֹת עֲרִבְהוּ
עַד יִרְעֵב עָנִי יִרְעֵב יִצִּיר בְּכִידָה !
חַיִּים נִתְּתָה וְאוֹתָם תִּשְׁחִית חֶרֶב
חֲצִי מוֹת יִשְׁפְּלוּ מִבְּקָר עַד עֶרֶב
מִחַמַּת לוחֲמִים מִקְנָאֵת גִּבֹּר בְּגִבֹּר • —
לֵךְ הַמִּמְשָׁלָה פִּי כָל עֲשָׂתָה יְדִידָה
לֵךְ הַנְּאוֹן פִּי אִין תִּכְלָה לִימִידָה
וְמָה יִשְׁתַּרֵּר אָדָם יוֹרֵד קִבְרָה ?
אֲנֵא אֵל ! אֲשֶׁר גְּבוּל שְׂמֶתָ לְקִיץ וְחֶרֶף
תָּן גְּבוּלוֹת לְשִׁלְיָטִים כָּל יִקְשׁוּ עֶרֶף
כָּל יַעֲזוּ וְאֵינוֹשׁ לֹא יִשְׁחִית וְלֹא יִרַע
אֶךְ שְׁלוֹם וְחֶסֶד וְשִׁלְטָנוֹ עַל הָאָרֶץ
אִישׁ בְּאַחִיהוּ אֵל יִפְרוֹץ עוֹד כְּרִין
גָּעַר בְּלֹהֶם וְיָשִׁיב יָדוֹ מִכִּלְעַי !

רעיוני לילה

מושאלים מספרי יונג איש אנגליאה

(ההמשך)

(1)

מלחמה, דבר, עוני וחליים רעים יגוררו את האדם,
וגם איש את רעהו. פה יברשו בדי מהסחופך בשדי חמו,
שם יסבירו ללם חללים בשאלה, זואריו בחסים ישימו,
יבלה ימיו מאין תקוה, תחת משא המשועות כוחו יעובנו,
הלזיק זורע בדמעה וברשע יקלור, יחרד לשבע אדונו,
ירבו ויעמול ואין נחת, וסוף ואדונו (ישחק לכעסו) שניהם
הלם לחיי עד נולדו? — אזי לכם עבדים נאמנים ואדונים
קשים! למעניהם תרחיקו נדוד, תעובו אהלי מנוחה לעבור
ימים, תשנאו את משנאיו, תרדפו את רודפיו, וסיה כי
יעבור זעם מלחמה, משחת מוקדא תסובו, תנקשו על דלת
האדון, אין עונה ואין פוסק! תנודו על משענתכם, עונג
תבקש לחם מביית לבנים, ובאדון אכזרי בלחות מריעיו
יתענב, יוללו ויריעו כעוב לבס מיין נפיש, ישכורו מדם
ענבים ומללי חרביכם.

(2)

עניות ותחלואים יפלו מאחרי על אשירי תקוה,
יורידו חיו לעפר, וקבר מקום מנוסו. קול אשמע, קול
אנקת מתים מעיר יפירו בלילה, יורידו דמעות, ויעלו קול
בכיון שמימה; תמול נמו בחיק הכלאה, ואיום ושיטו
ידיהם ואין מושיע. האמונים עלי תולע, התולע עלימו
תקפאר. אלה בני התענוגים, חומדי לגב התבל! השוכנים
פל ערם דוי, וברו יום הלכתם אחרי התבל ומחמדיה! יום
אחזקם כנף בנדיה, נשקתם מור שפקותיה, ראו מה עשתה
לכם

לכם היום, וזכרו ודעו סלה! ואם אך את אלה ישיב הרעה
 אחספק, אדע מה נכון שלומם פתיים; אולם יחמץ לבני,
 אשף נבי על הולכי תמים; גם האם ישאו ועם הזמן ויכשלו
 באורח צדקתם, גם כשילים וגם לחכמים חץ ההשחתה
 תביע, ובלהות מעניים תעופנה ויהרגו הולך ציטרו, השחת
 יסרסון, וגם חכמתו לא תמנענו. איך לבדור, הוא ומיניו
 יחד ימוטו! התבל תפריש להראותך מנדול עוון וחומה
 כשנבה, ונגשחק, המנדול עץ נרקב ודחומה עץ מפלה;
 תתאזה תאזה גדולה מהכיל, תתאזה קטנה מהשיב.

וגם עלי חורח סלול מה רבקה השכילה! אף אזהב
 כאמן, כשנבה ישיבת שלוםך ושלומי, גם בני הלחה בשמחתם
 ורננסם לרוח יכתירמו. כי תשחק לציון ששמש, הלא
 במסתרים תנבה נפשך. — וראיתי את הארץ והנה רחבה
 מאין קלה, אפס מזער לעושב אדם, והנותר ימים ונחלים
 ושימון חוהו, טעון תנים. פני להניס ושפתי אדם. כן
 האדם גדול מאין חקר, נבדור ורע כח, וזה מעט תענוגיו
 ורע עלבונם! יתמה מתהומות יצריח מזרותיו, וארס ילרו
 מתהלך בנויה ויבער עלמותיו ייבש גרמו, והמות יפתח
 גרונו ויאמר: הלעטני נא כלמו יחד.

לואת נקונן איש על רעהו ואשה על רעותה. — כי
 תשב בדר ומאנה על שדרך לנח תאנה; המתאבל לאיר
 אחיו, יבמלהו ה' ביום שברו, כנפלו יקום, נדרתו יעלה
 ולרותיו יקלו, כמו נהר יעמוד יבאש, יול יעבר.

(ח)

עתה ידידי! עודך מסתלל, תשמח כל היום ומשאל
 גם מני שמחה לשחוק כשעשועיך? אתה בעגרון מוכה, ואנכי
 במשרים חרה, ידעתי הכלך ורע שבינוך; כנער קטון
 תשחק ובשנעון תדון, שמחך יבונך, ושמוך ראשית
 עלבונך. עוד מעט יבואו גדודי המכאונים, כי קלי המרוץ
 המה, ביום השלש יקמו כפלים ככל עונך. אשרתי: עונב
 אולתך

אולקך / הטע עלי אונזך / נמרר בבכי נקונ מאין הפונות /
 והאמר / מקנא אתה לי / תרבו על שאנני וטובי! — ולי /
 מה יקרו ימיך / כפטינס רבניך! פורס ידידי! חייבה
 עיניך פקוחות על כל מעדיך / פן ישפוך הזמן / ונחמת
 לריק התנפס — מדוע לך יהבה : ימיה אירא / והיום
 נכון לה "עלי אור" ? אחי ! נירא במוע הרים / נירא ביום
 שלום / ביום זעף אף ביום רעון : כה אמר המלך : ונאשרי
 אדם מפחד תמיד" וה' ממרוס מוריק ברכותיו / לא
 מזדקקנו ויושר לבנינו / רק לנכותנו אס גם ביום ברכה
 דע רב גדלו : פלאות המה ומאלה נחתה ולמושר תהיה
 לנו / מה גדלו חסדיו / ומה מלער מעללינו ! — על כן
 נשימה רסן כפי האבה / כן מרוב חבוק סחוק נפש —
 השמחה ואבה רעיות אחוזות בחבלי אסוחן / וביום קרב
 הרב אשה בלחוסה / כעוות אהבתן כן "גדול שנאחן" :
 לכן שומר לך פן חשבה בגולתן / ברח ממקומם וסיס פניך
 לאסוחן העולה על כלם .

הימן אחי וכל תחומם נפשי ביום אחד מתו / עפה
 נשמתו / חשקת נפשי אין / הררי זהב ועמודי כסף שחתו אל
 נדך עמק הנבי / חומת מנדלי וקרן ישעי כלו עדי רבע .
 קהל ! לא ידעתי עוד חפץ נך : ידידי" קמול משכני
 בחוקת אהבתו / מנה פניו כמאורת בלילה / על מחלו צור
 הון ובזדקת / לבו כאריה ומלכו כלניא / ביפיו שנו הנכות /
 צעצעי הלכות נאמו / יברכו הוריו / יקללו משנאיו / והיום
 ישמטוהו בלחד הנורות / ינווהו ככפר מונם . — כי אלובר
 ימים הטובים בהמתיק סוד אהך / הימן ! הלכנו יד אל יד
 אחרי האבה / וסוף בעבורך הטיבה ראשה / שלל לנעים על
 מלחה / ותשלח רשפים ותבער יקוד שגיני נעורך / ותהפך
 במחולת לפניך ותואר יקרך וסדרך / להמתיק ימך ולסטים
 כל עצנון מסבניך : והאמת עורך במסיבה הפין ארסו
 בעטיק / סדד אדמתו למחות אדמות נעורך / כה ! קטוף
 שושנה משרשה ותכול מקין רים .

רבות מהשנות בני אים / עשנוקיו מה רמו ! הרק
ללך וירדך סקר / קר המלע אשר קלפיה עיני אדם /
והטקידות טעופים לחן בעני שחקים / חופני הטנע סולכים
נכחם יום יום / וישובו לאיתנם ולא יסנו בלכתם / כחמול
כשלטום כהיום כמחר ירוטון חורחותם / ונחנו עומדים על
אם סדרך / לריק ניגע לראות חסוד וקדם לחזות היום ילידי
מחר / היום נחנו מחלמים אלומים / מקשרים רעיונים /
נננה כרמים / ומחר נרד שאלה נחנו וכל מוימוקינו : —
לכן בני ! ראה ונכס יום זה אשר לפניך / פן תאמר טוב
ומחר תחכמה / ומחר עד מחרתו / עד יתנוללון חבלי החיים
ויכלו באפס תקוה : קחה אמרי על לבך ושומם על בני
אדם ונכסם / ייגעו למאז שטורי תכל וילאו באומץ אהבה /
ינמנו ימי החסיף ימי יום והדרם / יאמרו עוד היום לאסוף
חכמה הרבה ויגברו מיום ליום / כלמו בהגלים יקמו :

הנער / בימי חרפו לנו נחלי רתמים / שוכנ הוזה על
כזות דשא מחין דלגה / טחין אנה / יאמר אני חכמה
מלאכי / ואנתי מה סכלו ! האים / בימי שלשים רוח
הפתיות בלנו סוער / סננר / בארבעים יתרון וישחק על
חולת שלמים : האנוס / בחמישים יקלל על אנדן ימי נעוריו /
"יאמר : מה סכלתי ! אסופה ואחכמה / כזאת וכזאת אצפה /
והמות יתייב לכניו פתע ויאמר : זאת עשה ! ובכל זאת
לא ישוב מחולתו / שונה נרירו / אף גם נשרו עליו יכאב
יגיע שערי מות : ישוב לכוחו ישוב לכסלו וישכח עניו
ומרדו : כמו חץ יעוף ברוח חבלי השאיר אחריו מה / כמו
אכיה בוקע בלי היס ויסוגו כרגע לאיתנם : כן האדם /
יכעס יצק ירון ישחק וחיך נחם / ידוך יכשל יכרע יפול
יקום ישוב על מקומו / יקרע סנוד לנו על מות נחירו /
מוריד חבלי דמעה עלי קנדרו / כאשר ירדו כן יסלו / יעמנו
בעפר הם ואלהינו / ולא יזכר ולא יפקד עוד לנצח :
ואנוכי / הימן ! אנוכי לעד לא תשכחך / אעלה זכרוך על
לבי

לני , מחלות לילה עד בוקר , עד תעבור פְּהִילאמַעַל (1)
 ממעל לראשי , קיעט שירתה , קשטיע חדשות השחר
 ממרחק כנפי שחקים ; ואנוכי נפשי , נפשי אוחך והשחר
 אַעִירָה , בשירי אַנדוף היגונים ורסיסי לילה . שמעו כונני
 בוקר , וענו לי דגנינותי ! קיעט לכם מקול הנותן ומירותיו
 לילה ; אל תהללי האפור ! דעי , כי יעלה השחר ותדומי ,
 תדומי , וקול משוררים לעד ישמע . המה נטפו תרופה על
 מכת לני , קולס שמעתי , כי־נדרסתי שחת , קולס שמעתי
 ואיקץ , ורחמי רוחי ותגל נפשי . אסף וידוסון ! מי
 יתנני כנפים ואעופה אליכם שחק ! קולכם מי יתנני , אריעה
 וישירו כל ננות השיר ! באורכם מלאתי אור , נונה במסתרי
 נפשי ; גם נפתלי (2) אילוקי נחמתי בימי עניי .
 ננינסם ממעל קברם שמעתי , ברגתם נשאו כליותי ,
 אַעמוד על נמותי , ועלימו תטוף מלתי .

תם לילה הראשונה

משה במהר מענדל צבי •

ב

ענינים שונים

מודעת בעלי חברת חנוך לנער באמסטרדם
 ליהודים היושבים במלכות הוללנד •

(אמרו האספס : במחנרת הקודמה (עמוד קל"ח) הבטחנו
 להעתיק

(1) כן יכנו המשוררים את האפור האנגן יפה (נאָט־אַנגאָן)

(2) נפתלי הירץ וויזל זצ"ל •

להעתיק הקדמת ספר בבורי חנוך אשר זכרנו שם ועתה
 באנו להלאות דבריו / ונליך לקוראיו האלהים פה הדברים
 אשר דברו בעלי חנוך לגער באמסטרדאם באוני אנשי
 ארלווס / ויען כי בלדק ומשרים המה / לכן ראוי שישימו
 גם בני עמנו הושבים במרוות אחרות את לבם אליהם / ויעשו
 גם המה בחכמה וכשרון, הטוב והמועיל לחנוך (ערי ישראל)

אליהם מושכילי עם :

הקצצו בני יעקב כלכם / האזינו קולנו / הקשיבו
 אחרתנו / שמענו כי נגידים נדבר ומפתח שפתינו משרים /
 בלדק כל אחרי פינו / אין בהם נחל ועקש .
 מודעת זאת / כי הגדולה מכל הטובות אשר יעשה
 אותן האדם לכל חברת מין האנושי היא : להשיג על חנוך
 הנערים בעודם בימי חרפם / ללמדם תורת הא ומורת האדם .
 להודיעם דרך תבונות / ולטעם בלבנם חכמה ומוסר / למען
 יהיו אנשים טובים וישרים / עובדי ה' / ואהבי רעים /
 חכמי לב ומביני מדע כי יגדלו . — לו האלו הוכיח הדבר
 הזה צדוק דברים / לריק וקוה נבלה הזמן היקר / כי כל
 אשר נחן לו ה' לב לדעת / ועינים לראות / לא יפון בדבריו
 אלה / כי כורע הנורע באדמה טובה דשנה ושמנה / אשר
 למטר השמים תשגה מים / ונעבדה היטב בכל תקף ועוז /
 יוציא למחים טובים ורב תבונות / ויחן לנפל השדה את כל
 אשר קוה להוציא מאדמתו / להפחית את נפשו ואת נפשות
 ביתו בשפע רב : כן נעמי הלמודים הטובים אשר יטע מורה
 משכיל בלב הנער / בחכמה דעת ובתבונה / ילליחו ויוציאו
 פרח / ויזינו לץ ויגמלו פרי תבונות / כי יהיה לאיש המשמח
 אהים ואנשים בתורתו ובחכמתו ובדרכי המוסר / אשר לביהם
 יתהלך / לעוב לו כל ימי שנתו עלי חלד / וגם אחרי כן כי
 יתענג ננעם ה' / ולכן יאמר שלמה בחכמתו :

חנוך לגער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה

ומה יתר על כל יושבי שאר ארצות איירופא עלינו
 יושבי מלכות הוללנד להשגיח בכל תקף ועונו על הדבר
 הזה • כי לדרך ימלך מלך , הוא מלכנו הנדיק והישר , אשר
 בנואו לשבת על כסא מלכותו אמר בפה מלא : „כשרון
 המעשים והחכמות המה בממלכתי ירימו ראש , ואין הכדל
 לפני בין האומות השונות • “ ולא נכחד מאתנו אף ידענו
 נאמנה , כי מולא שפתיו לא ישנה , ולא יבדיל בינינו לשאר
 יושבי הארץ , גם עינינו הרואות בכל יום ויום עין בעין ,
 ומתוך כחב הדת על אודות היהודים נראהו ביקר שאת ויתר
 עו , כי ראונו לתקן את מדותינו ולשוננו , למטן לא נהיה
 לבנו , בהראות כעס בזוי וסבוי נבדל מכל יושבי המלכות
 הזאת , “ והוא כענה בלי הכוזה , אבל מעטה והלאה
 לא יהיה עוד הכדל בין כל יושבי הארץ • — ומה
 לנו לעשות ? — הלא לחנוך את בנינו בדרך הישר ? למטן
 בול את כל התרפות מעלינו , אשר יחרפנו בני בלישם לאמר :
 „אין אחס ראויים להיות כמונו , יען היותכם נבדלים ממנו
 בדרך ארץ במדות ובלשון • “ ולמטן הראות , כי לא אמן
 ישראל , וכי גם אנו יודעים לתקן את מדותינו ולשוננו כפי
 הארץ אשר אנחנו יושבים בה •

אמנם בדאבון נפש ראינו , כי עד הנה תוחלתנו לריק
 היתה , כי אין איש שם על לב ואין מבין כי מורי ילדי בני
 ישראל במלכות הזאת , רוצים לא יבינו את לשון הארץ הזאת •
 גם אינם יודעים ללמד לתלמידים את לשוננו הקדושה כפי
 הדקדוק • ובאמת לא מרוע לב המכשלה הזאת סתם ידם ,
 אך מקלר רוח ומעבדה קשה • לדעת דבר דבר אל כנון •
 כי אף הם לא קבלו מלבושיהם ומזריהם , ואנחנו פטמים
 רוח שמענוס במר שחם אומרים : “גם לא נכחד ממנו ,
 כל אשר תאמרו , אבל מה נעשה ? כי סדרוננו לא יוכל
 להמנות כי טרם בקשה הפרנסה מונע אותנו מלדרוש ולחקר
 היטב “ ואלה דברים רבים •

והנה בעבור זה יבולו הנערים ימי הילדות והשחרות

בלא יועיל / ורק אחד מני אלף מהילדים / אשר חלק לו הא
 בניה / ילל להיום יודע ספר אחד לאתו מבית הלמוד /
 וכל שאר הנערים אחרי לכתם זמן שמונה או תשע שנים בבית
 הספר / ילאו משם כנן ארבע עשרה שנה מבלי דעת לתרגם
 בסוק אחד בקורה / גם לא יבינו לכלל דבריהם במליצה
 נכונה כלשון הארץ / אף כי דברים נשגבים מזה • ומה נוסף
 עוד לדבר ? נמשיל את מעמד הסנוך בעת בארץ ארפת /
 ואיטאליא / אשכנז ובריטאניא וכו' למעמדו בארצנו זאת /
 ונראה כי כלם כבר הגיע למדרגה גדולה מאשר הגענו אליה
 אהנו / ועתה אנשי מדע ושכל ! שימו לבכם על דברינו
 אלה / זכרו זאת והתאוששו ! הנו לכם עצה ותבונה היום !
 והנה גם אנחנו זה שנים רבות כבר חשבנו על אודות
 הדבר הזה / ואמרנו בלבנו : מי יתן ונוכל לתקון את המעוות
 הזה / או להחל תקון מה כפי יכולתנו ! והן לנו יאמר לנו
 לאחר : הלא עוד מכשלה אחרת תחת ידינו / ושניהם יחד
 מתאימים ודבקים זה בזה מאוד / האחד כרוך בעקבות רעהו /
 ואם עבר עלינו רוח קנאה לישר הדורים / אזי גם לא נעמו
 ידינו בלחית / מעבוד בכל יכלתנו להשלים את כל החסר /
 והוא / יען כי אין לנו בארץ הזאת ספרים המחזירים על
 דבר חנוך הנערים / ולכן אף המלא ימלא אחד בעיר ושנים
 במשפחה / אשר רוחו אזור חריפות / ואם עלורה בעצמותיו /
 לתקן את אשר כבר עומד לפניו / הלא כל חריפותו / חשקו /
 ולהב לבנו הנוער בקרבנו יכנו כלמו / בזכרו כי כמד עליו
 המעשה מאד מאד / לחבר בראשונה ספרים בעמל רבולשרת
 בהם אחרי כן לרגל המלאכה אשר לפניו ולרגל הילדים /
 הלא בזה יעזרו ימים ושנים ! ועל זה ישתומם כל משכיל /
 יבהל ותסוב אחר ימינו •

ויער ה' את רוחנו / ויאמץ את לבנו לאחר : הלא
 ידענו / כי כל התחלות קשות / וכל איש אשר החל לעמול
 בדבר מועיל לכלל המין האנושי / לו חשב מחשבות כאלה /
 מעולם לא יאל דבר עוב לאור היום / אבל כל איש אשר
 הקודב

התנוד לפקידים עמו ועמלו קדש לה' ולעובד בני האדם ,
 נרכו ה' במעשיו , והלליו בידו . על כן גם אנחנו נוחיל
 ונקוה את המעשה הזה , שיגדל האל את מעשי ידינו .
 עוד זאת נודיע בזה , כי מטעם המלך יר"ה גמרנו
 לתרגם את חרבעה ועשרים ספרי הקדש , ושאר ספרים
 מוטיילים , אבל טרם כל חמשת חומשי תורה לשון כוללתנו
 לא ונקי , כפי דעות המפרשים הקדושים אשר בדרך העה ,
 אשר העתקה כונת עד היום לא נהיתה , המסכמת עם כל
 דברי חז"ל .

לכן שנו ורצינו ונקח אל לבנו את המדעה אשר נחנו
 לאור זה כשמונה חדשים , המדפיסים האחים בלאינפאנטי ,
 אשר ישנו בעת ההיא בהאג , ולא עלתה מנוקש בידם ,
 לחיות כמות אשר , לפי דעתנו , בעת כבר סקלס המסלה
 מהן , ולא תהייה עוד לאבני נגף , על כן קמנו ונתעורר
 להודיע בזה לכל בני ישראל אשר במלכות האל , כי שמו
 פנינו להוליא לאור חבורים שונים מוטיילים לדבר חנוך הנערים ,
 כפי הדוגמא אשר נשים לפניכם בזה וכו' וכו' .

אמסטרדאם חודש שבט ה'תקס"ט

***

הערה

(והוא מכתב להכמני ישראל בפולניא)

הן מלאו כמעט כל הארצות דעה , ואחינו בית ישראל
 היושבים במדינות אנגליא , איטאליא , צרפת , ואשכנז ,
 כבר הכינו בתי חנוך על כל היוקר טוב ומוטיל , ולמדו היעב
 לשון הארץ אשר הם יושבים בקרנה , גם ידברו איש את
 רעהו , ואיש את אנשי ביתו , למען יורגלו היעב לדבר בשפה
 נקיה עם אנשי מבורותיהם ומולדותיהם . ותועלת הדבר הופ
 רבה מאוד , וכבר אשר החכם : רחמיים ורחמות ביד
 כלשון

דלשון • בראשון למען דעת בני ישראל לכלכל דבריהם
 במשפט / עת ידברו עם גדולי ארץ ומונהיגיה / ולפני מלכים
 כי יחילנו / וע"י זה יש יכלת בידם להמליץ בעד אחיהם
 ולפעול טובות בעד בית יעקב • שנית / ישיבו על ידה אהבת
 תושבי ארץ הגלתי ישראלים / למען לא יהי עוד עם
 ה' ללעג ולשמוץ בעיניהם / כאשר היה עד הנה בעו"ה /
 ותשחת בעגורה הוד תפארת ישראל / ונגדעה קרן דתנו
 וקרתנו הקדושה / באמרם הגוים לנו : יראה זה עם ערל
 שפטים ולפני שפה לא תאר ולא הדר להם ולדבר שפתימו /
 ומה יתן ומה יוסף מורשה הקדושה אשר צדיקים / הלא
 צדיקים אין תוכחות / ומיך לעשות ואין מליץ תבחן אין למו • "
 בשלישית יבינו על ידה גם נעם מליצת לשון עברית / ותפקחנה
 עיני עברים במקראי קדש / ובדרכי הלשון אשר כפי הנביאים
 הקדושים / וגם כמה מאמרי חז"ל יהיו טובים להם • הן
 ידוע לכל משכיל / כי אי אפשר ללמוד לשון אחרת על בוריה /
 ובפרט אחת מלשונות קדש / אם לא יבין על נכון לשון ארץ
 מולדתו • וזה היה דרך הגדולים אשר בארץ המה / הלא
 הם הגאונים הטופלאים ומפרשי תורה / אשר מפיסם אנו
 חיים / כמו רש"י / ראב"ע / ורד"ק / הרמב"ם / ור"ם כעדי
 באין ור"י יהודה אבן תבון ודומיהם / הלא ידעו היטב בעיני
 לשון מדינתם / זה ערבית / זה לרפית וזה ספרדיק וכו' /
 וע"י זה מאוד העמיקו בתכונת לשוננו הקדושה ובתכלותיה •
 אמנם המגמגם בלשון ארץ מולדתו אשר חי בו / מאין ידע
 היטב הדק במלות הנאות בלשון אחרת / נפרט בלשון עבר
 היטב עד מאוד ? וכמה פסוקי תורה הנדרשים כשמש לבטל
 לשון / המה ציינו סתומים וסתומים / ויראה בהם כרואה
 בארצות כהות / יתן כי אין שום לשון צידו אשר יעתיק בה
 הכונה מהכונות • גם הרבה הלכות בש"ס / הנדרשות מחקירת
 ודקדוק הלשון (כאשר אכזר למטה) / נפלאות וזרות יהיו
 ציינו • — והנה שמוח ישמח כל ישר לב לשמוע / כי גם
 במדינת הוללנגד יתאמנו עתה החכמים להפירות ולהרבות
 חשקת

חשקה לשון מולדתם / ולנשוע אהבתם בלב אחיהם היהודים
יושבי מדינתם / ולעשות כמעשה אחיהם ושכניהם / יושבי
ארצות אשכנז ולרפא וכו' / המדברים בשיחתם עם רעים
ואנשי ביתם לשון המדינה .

ועתה לא נשאר לנו כי אם לבקש ולקוות גם מאחינו
אנשי פולגיא / שגם הם ישימו לבם לחקן לשונם ולנזר
על דל שפתם לדבר נכון בשפת הארץ אשר הם שוכנים עליה
(ר"ל שפת פולגיא) . הן רבים הם ורע ישראל הנרים בארץ
הזאת מבשר מדינות אייראפא / ומחו ומקדש רבו בהגלוני
ישראל מופלאי תורה ויראה / ומעבד הם פקוטי ראש ובעלי
שכל עמוק / אך לר לנו לר / שבדבר הנוגע בלשון. למודים
הם הגרועים מכל אחיהם בכל ארצות כהל / ובדש אין גם
לשון אחת — / גם לשון ארצם יודעים אך מעט / וגם
הנה בלעגי שפה ידברו / עלי דקדוק ולחוש (1) . עד
מתי / אנשי כולין היקרים! עד מתי תדברו בשיחת כולין
לשון אשכנזית / לשון אשר לא תדעו סגולתה / וגם כלי
מעמכם (ארמאנע) לא יאמרו לה / והיא בפיכם נשתתה
ומלועגה? "מדוע לא תדברו שפת מדינתכם / שפת
כולגיא? כמה בזרוק וזרות רעות לא השתרגו פיו על
זארי אבותיכם / לו ידעו לדבר לחוש בלשון פולגיא עם
סריהם ומלכם! הנה עיניכם רואות עוד היום / שכל איש
היודע לכלל דבריו במשפט בלשון ארצו חשוד והדור הוא
לפני גדולי המדינה / וקולו ישמע / והבוערים אשר לא
ידעו שפת מדינתם והמגמגמים "ב" בלעגי שפה שגוים
ומזרחקים הם בעיני תושבי ארץ . נחמו וראו במדינות
החרות (למשל במדינת אשכנז) / קחו לכם מאשר בא בידכם
באח יהודים / וקראו אם לא כלם / ולכ"פ רובם / ידעו
לדבר עם סרים ונסיכים / אמנם ממאס אנשי כולין קמאלו
כמעט

(2) ואם הוצא ימלא שנים או שלשה בין רפחה / היוצאים מן
הכלל הזה / מה זה עשה נגד הקמון הגדול אשר מזה אדבר!

כמעט חמשה או עשרה היודעים לדבר עם שר וחשוב • על
 כן עליכם לתקן הקלוקל הזה / צפרט נעמים האלה / אחרי
 אשר יונכם ה' העוז להרים קרנכם ולתת חן העם נציני שרי
 המדינות להקל מעליהם עול הנלות והשפלות / וגם שמכם
 יקרה תושבי פולניא כשאר דרים / לכן ראוי לכם לנעת
 תמיד בשפת פלוגיא ולא בלשון אשכנזית אשר לא חדעו מקורה /
 ואשר איננה שפת הארץ • ואם בדור הזה עודם מעטים
 בקרבכם היודעים נציני לשון פולניא / וזרו על הדורות הבאים
 אחרים / וקנו לכם מלמדים משכילים בשפה הזאת / ויזרו
 את נערי בני ישראל בנתי הספר הלשון הזאת לאט לאט /
 בראשון העתקת טלים אחדים אח"כ מאמרים שלמים / ואח"כ
 ירבילום להעתיק לכם מקראי קדש בלשון פלוגיא וכהנה •
 וביותר תשניחו שידברו בשיחתם עם רעים לשון ארצם •
 ואם תיגעו ותבקשו הלא תמלאו מורים רבים בלשון הזאת /
 ואם אינם מובחרים הלא הוצא ישרים / וכל ההחלות קשות •
 שמעו נא לי עוד / אנשי פולניא המשכילים ! וישמע
 אליכם ה' • פקצו עיניכם וראו הקלוקל אשר יצא לכם ממחסור
 לשון למורים / גם בלמוד ספרי הקדש • הלא גם בעלי תורה
 (אשר רבים בקרבכם) רק אחד מני ח"ף יבין על בוריה
 פסוק אחד מפסוקים השיריים ונשגבי רעיון אשר בקנ"ך •
 וזה ממחסור אשר יחסר להם חף הנגה לשון אחת / להעתיק
 לה הכונה • כי בלשון אשכנזית הנשתתת בפייהם לא ידעו
 לדבר כי אם דברים קלי הנגה / אמנם מאמרים נשגבים לא
 ידעו מאומה בלשון הזאת / וא"ך יעתיקו אם כן בתוכה לשון
 קדש ? למשל / אם אשאל למות בעלי תורה אשר בקרבכם /
 שיעתיקו לי בדבר שפתם הפסוק הקל בקהלת (יוד / יוד) :
 אם קהה הברזל והוא לא פנים קלקל וחילים יגבר ויתרון
 הכשר חכמה • בעומ אני שלא ידעו מענה להעתיק מלה
 הראשונה קהה / יען העתקה אשכנזית ממנה (טטואף) לא
 נמצאה בכל לשון אשכנזית אשר בפייהם / ואפשר שיאמרו
 בשלילה (ניט טארף) / וכן לא ידעו מה זה חילים יגבר

(קרעפטע אנטרענגען) , יען כי חסר להם מלח (אז) שטרענגען) , וכן לא ידעו להעתיק על נכון מלח הכשר . ואם אמנם כי רבים יבינו כונת הפסוק הזה מבח שכל והפושק , הלא אך תוך רעיונס חעמוד הכונה , ולא יוצאו אותה משפה ולחון , ואיך ילמדוס לתלמידים ? וכל זה באהבוס ממחסור שפת המדינה . וכן יש פסוקים רבים קלי הננה אשר לא ידעו להעתיקם ממחסור המלים בלשונם , אף כי פסוקי השירים הנבזים ונשנים . ומה בא הקלוקל הגדול בקרבנם , שאותם התלמידים אשר אין להם שכל לא מעבד , יאחו מבתי הספר רקים מכל , והם בורים ועמי הארצים גדולים , ואינם מוכשרים לא ללמוד ולא לחשים . ומה אומר ואדבר לכם , הלא תדעו כזאת יותר שמי . — ולא לבד יחסר לרבים הננס כונת המקרא , כי גם הרבה מדרשי חז"ל לא נודעו להם מהעדר ידיעת הלשון . וזכרתי עת הייתי בפולניא בא אלי נער קטן לא השכל מאד , ביום ש"ק , להגיד לי למוד השנועה במסכת בבא מציעא . ושם נאמר (דף ע"ב) אמר ר' נחמן אמר לי הונא לא נצרכא אלא דאפילו רביה דנכרי , ציתיביה רבא לר' נחמן לנכרי תשיך , מאי לאו תשוקה ? לא תשיך (ו) . בשמים פהרי !

שלא

(ו) המקשן סבר , שכלת תשיך הכא בהפעיל , הוא הפעיל במקום קל , כדרכו בפעלים רבים , וכונתו תשוקה (משרש נשך , כמו תגוש מן נגש) , ר"ל רשות לך לקחת נשך מנכרי (דוא קאנט פאס קרעארדן לינגען געהאען) . והשיב לו התרץ : לא תשיך , ר"ל הוא הפעיל גמור , והוא פעול יוצא לשלישי , כלומר אך הותרה לך לעשות שיקח הנכרי נשך (דוא קאנט מיהן אהען לינגען געהאען , קאנט מיהן לינגען געבן) , שמונת לתת לו רבית , ולא לקחת ממנו . — וכמה טובות הגיעו לישראל לוי . ידעו להשיב נכונה על ענין זה לשונאי ישראל הדוכרים עתק עלינו על אודות המצוה הזאת . ובאמת היא יותר טובה לאומות מאשר לישראל , לפי מאמר הש"ס הכ"ל .

[רצא]

שלם לבד לא ידע הנער בין ימין ושמאלו בהבנת המחמר ,
 כי גם קריאת העברית לא ידע , וקרא **תִּשְׁוֹרָה** תחת
תִּשְׁוֹרָה . וגם רבו , איש מופלג בחורה , לא ידע היטב
 ממנו . וכל זה מחסור הלשון . —

ועתה שלומי חמוני ישראל ! שיתן לבכם על הדברים
 היוצאים ממקור לבי , בלי שום ערמה ותפוכות . הלא
 חכמים ונבונים אתם , השכילו נא על זאת , וראו ועשו
 כאשר יעצתי לכם .

ש —

דברי תוכחות

אשר דרש ברבים הרב הגדול החכם הסורני והמושלם
 כמס' שמואל בערנשטיין איך דקהלת גרענינגן
 במדינת הוללאנד , וכעת איך דקהלת לעווארדן
 במדינת פריסלאנד , בעת נשרף העיר הגדולה והמכוערת
 ליידין (1)

(נעתק מלשון הוללאנדית)

פור נתן לאביונים וצדקתו עמדת לער

(תהלים ק"ב , ט"ו)

זה שנים רבות שעמו ועברו בנחל הזמן , מאז שמתיני
 אתם , ענה קדושה ונאמנה ! לראש ועורה עליכם , מאז
 יט ב 2 9 נקתם

(1) אף אמנם כי כבר חלפו זה כארבע שנים מיום נשרף הקריה
 העליונה ליידין במדינת הוללאנד , ומיום דרש הרב
 הנ"ל דרשה הזאת , בכל זאת העתקנוה פה עתה , מרוכ יפיה
 ומלילותיה

בתם בידי המשמרת תפארת הוצא / להיות לכם מורה דת
מוסר ומדות / ולנהלכם בדרך אור ואמת • הנה התלואות
וקורות הגדולות והנוראות אשר הרו וילדו העמים כאלה /
בתנו לי יד ומקום לדבר אהבם פעמים רבות מחונת לבבכם /
כל השנויים ומקרות אשר לעינינו כמעט חדשים לבקרים /
יעוררו לבי מאוד לדרוש ולחקור / הנה יובילו לי מקור
נפתח ומעין נובע לבאר ולגורר לכם חק המדות ומשפט
המוסר • ראיתם ולקחתי ממנו האוסר והתועלת להזהיר
בשטותיכם ממוקש אשר נגד פניכם / לכל חשלו בשאל
ורעש בלי הזמן / ולהנחותכם בדרך נדקה וחשיה / אשר בה
לדה ימצא אדם נוחם ומרגוע בעתותי היגונות כאלה • הן
זאת היתה חפצי ומנוח פני כל היום •

ואמרתיו בלבי קמיד : מה נבחר לי יותר לעשות למען
חם לכם פנין למשל ומוסר / מאשר חשית נגד פניכם
הקורות אשר עוודם חדשות / וגרשמות וחרוקות נזכרונכם
בכל זמן מהומנים / ולספר לכם המעשים אשר ראו עיניכם /
למען תשכילו ותנחנו אחרית מעשי רשע / וכי עיני ה'
תשננה על מעללי בני אדם להכותם בשנת מוסר / אם
יחטאו / גם יראו זעירי ימים אשר לא ידעו עוד תהלוכות
התבל ומקרותיה / המתנרכים קמיד לבבכם / והעקוב למיטור
בעיניהם / יראו וידינו המכשולים והפחים אשר בדרך עקשים
וחטאים / למען ישמעו וייראו / ויפלאו מעל דרכיהם •
אמנם מימי לא היה לי מקום וענין יותר טוב ומוכשר
לעשות לבבכם לנדקה ועשות חסד / מאשר יש לי עתה •
הנה המקרה והפגע רע אשר קרה לאלפים מאחינו / ואשר
הורידם בצור היגון והשבר / נחן לי ענין לפנות ולעורר
לבבכם

ומליכותיה / וממוסר הגדול היוצא ממנה לנערים וישישים /
ובתנחנו בתבונת לב קוראינו האהובים / שישימו עין על יקר
התוכחה הזאת / ולא ישגיתו על רוב ימים אשר באמרה •
ד"ה •

לנכנס , ולהלית בו שלהבת היראה . השמועה הרעש והמעצבת
הבאה אלינו מאיר ושבר עיר ל"ידן , מחלה ושברה לבנו
עד מאוד . עוד יכאב הנגע , עוד יבהיל החרדה והחלילה
גם לבות בני אדם קשי לב ואזורים , עד יתגעשו וירעשו
גם המה , ורוחם יתמרמר בקרבם מאוד , ולא יכלו לשכוח
יום המצובה והנרה אשר עבר על עיר הנענה והאומללה
הזאת . ואיכה יתחללו לבות האנשים הרכים , המשתפכים
על זרות אחיהם חף חם מאשר הנה מזה , איך ישומו וישחאו ,
יריעו חף ילריחו , על גודל השבר והשממון אשר הביע
ליושני עיר הזאת ! הן כלו בדמעות עיניהם , מאין הפגות ,
מדי זכרו גם , מדי העלותם על לבם המהפכה והחרדה
הגדולה הזאת ! לכן במשפט קוה קויתי מאתכם , שומעי
היקרים ! שחשיתו ליראת אלהים לנכנס , ותעו און לקול
אמרי , כפי הראוי לכם בענין גדול ויקר כזה . כל אחד
מכם יקל לו , ומלבו יעשה זאת , לגרוע איזה שעות ונעקוטי
מלאכתו , או מקטנויו , לבוא ולשמוע גם לחשוב ולרמות
בנפשו תמונת ותבנית העוני והיגון אשר לאחינו האומללים
יושני עיר ל"ידן , עד כי יבחרו רחמיו עליהם , וימהר
בימין זדקה להחיות יד מעים וגדכאים הזלה . הנה מהתפעלות
הנעימות הזאת (מרגשת לב אדם לזדקה) , ומפעולות
הטובות הנובעות ממנה אשים עתה דברתי , וזאת תדעה
תכלית תוכחתי היום .

אליכם אישים אקרא , אליכם אישים דברתי , ותובחתי
באזניכם אחוה . הן ידעתם כי מאז נכנעתי להיות נקשר
עמכם בחבלי האהוב והידידות , כל היום עמלתי ויגעתי
למלאות חובתי המועלת עלי , להיות לכם לעזר ולהועיל
בדבר האמת והאמונה , להטות לנכנס לזדקה , ולהרחוקכם
הדרך הישר אשר ילך האדם ויללח זה . ואם אמנם רבה
המכשלה והמניעות אשר גדרו לפעמים דרכי בעדי , ועוו
נתיבותי מלבוא למחוז חפלו בתוכחתי ומוסרי , בכל זאת
בגבר התאמלתי בכל תוקף ועוו , גם במענה רך ובדברי
אהבה

אֶהְיֶה וְרָאִיו שִׁנְתָּה אֶת מַחְנֵי / עַד עֲלָמָה בִּידִי לַעֲוֹרֵר רוּחַכֶּם
לְשִׁמוּעַ וּלְהַאֲזִין בְּקוֹלִי / וְלִהְיוֹת לְבֹתֶיכֶם לְאֶהֱבָה טוֹב וְהַחֲסֵד
וְהַדָּקָה • כִּי נִהְיִיתִי עִמָּכֶם בְּשִׁמְחַת חוֹלִין בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ /
וּבְשִׁנְתָּנוּ יָמַד שֶׁנֶּת אֲחִים וְרֵעִים / וְכֵן דִּבְרִי תָמִיד עִם אֹזְכָה
לַעֲמֹד לִפְנֵיכֶם בְּמָקוֹם "קָדוֹשׁ הוּא" / לִדְרוֹשׁ וּלְהַגִּיד לָכֵס
דְּבַר ה' וְתוֹרָתוֹ •

גַּם אֲלֵיכֶם / נִעְרִים וְנַעֲרֵי יָמִים ! אֲחֵס תְּקוּת יָמִים
הַבָּאִים / אֲשֶׁר עִמָּכֶם תִּשְׁתַּעֲשַׁע רוּחִי / וְכֵס אֲשִׁים תִּיחַלְתִּי
הַטּוֹבָה • אֲחֵס אֶהְיֶה אֲשֶׁר פַּעֲמִים רַבּוֹת רִאִיתִי כִּי תִפְקְחוּ
אֲוִיכֶם וְתִכְנִינוּ לִנְכֶסֶם לְשִׁמוּעַ בְּקוֹל מוֹסֵר וְתוֹכַחָה — גַּם
אֲלֵיכֶם אֶהְיֶה הַיּוֹם • הִנֵּנִי אֶתְאַמֵּץ וְאֶתְחַזֵּק כָּל יְכָלִי וְכָל
לִשְׁוֹן לַמּוֹדִים אֲשֶׁר יִשְׁפִּיעֵנִי רוּחִי / לְהַעֲרִיר וּלְהַעֲוֹת לִנְכֶסֶם
הַרְבֵּים לְאֶהֱבֹה טוֹב וְהַדָּקָה הַיִּשְׁרָה וְהַטּוֹבָה / וְכֵן עוֹד לֹא
צָרָה בָכֶם הַתְּנוּנָה / וְלֹא הַגִּיעָה לַמַּעֲלָה הַנְּכוֹנָה לְהִיוֹתָה לָכֵס
לְקוֹ וּמִשְׁקָלָת כָּל מַשְׁלַח יָדְכֶם / אֲנִי אֶעֱמֹל לְהַנְחוּתְכֶם
וּלְהוֹרֹת לָכֶם הַמַּסְלֹל הַיֵּשֶׁר • וּבִדְבָרִים הַיּוֹלֵאִים מִשְׁעֲמָקֵי
לֵב / וְהַתְּלַהֲבוֹת הַהֲרָגָה הַפְּנִימִיּוֹת / אֲשֶׁר יִשְׁתּוּ וְיִכְנָסוּ
לֵב / אֵינֶנּוּ כָּל כֹּחִי לְהַשְׁרֵשׁ בְּתַלְמִי לִבְכֶם נַעֲשֵׂי אִמָּה וְדָקָה /
חֵק הַמוֹסֵר וְהַמְּדוּת הַטּוֹבוֹת • וְלִמְעַן לֹא אֶרְחַק מִהַמַּטֵּרָה
אֲשֶׁר שִׁמְחֵה לִי / ? יִבְרָא נַפְשְׁכֶם וְרוּחְכֶם / נִלְחַמְתִּי לְהַרְאוֹת
לָכֶם הַקּוֹנִים וְהַחוּסִים הַנִּמְלֵאִים גַּם בְּדֶרֶךְ הַדָּקָה / וְלְהוֹדִיעַכֶם
הַמַּכְשׁוּלִים אֲשֶׁר תִּמְלֹא כָּל פְּעֻמָּכֶם / לִמְעַן חֲדַעְו לְסִקֵּל
וּלְפָנוֹת הַקַּמְשׁוֹנִים וְהַחֲרוּלִים אֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ / עַד אֲשֶׁר תִּשְׁיָנוּ
וְתִבְּאוּ לִמְחֹל הַפְּלֶכֶס / מָקוֹם נִחְמָד וְנָעִים / צוֹ תִּתְּפַנְנָה
נַפְשׁוֹת לְדִיקִים •

אֲמַנֶּה כִּי קָשָׁה הַדָּבָר מְאֹד / לְהוֹכִיחַ אֶת נַעֲרֵי הַיָּמִים /
הַפּוֹחִים וְקָלִי דַעַת / לְהַרְחִיקֵם מֵאַרְחוֹת רָעָה וּפֶשַׁע / אֲשֶׁר
מָלְאוּ שׁוֹשֵׁנִים בְּצִינֵיהֶם • מִה יִתֵּן וּמִה יוֹסִיף לְהַעֲרִיר וּלְעוֹרֵר
הַרְגָּשׁוֹת לְאֶהֱבָה טוֹב וְהַדָּקָה / טֶרֶם תִּשְׁקַע בְּקֶרֶנְכֶם אֵשׁ
אֶהְיֶה וּמִשְׁקָה לְלֶכֶת אַחֲרֵי שְׂרִירוֹת לָכֶם ? הֲלֹא יִחַלֵּשׁ כֹּחַ
הַטּוֹב וְהַתְּנוּנָה / וְלִפְנֵי אֵין דִּי אֲוִיִּם לִגְלֹחַ כָּל תּוֹקֵף יָרֵם
וְתִאֲחֹס

ומאוס כי עוה • על כן אך דרך אחד נפאר למוכיח בניס
 נערים / השתויים מכוס סתאזה והחמדה / והוא / להקליט
 תמיד משכורת / ולהראות יום יום השליל והאבדון אשר
 נפתח לנו / ולהזכיר לכל יפלו במהמורות כל יקומו •
 אחס אוהבי אדם / אומני הילדים הצעירים ! אשר
 תקדישו כל ימי חייכם לנעוץ ורע אמת ולדקה בלב החניכים /
 העתידים להיות חשים מקימי דור אחר • אחס אבות נבונים !
 אשר תאבדו ורעכם באהבה נאמנה / ותחפלו לגדלם לעונ
 וישר / ותילו כחכם וכספכם להרבות באו חכמה מדע ובינה /
 הן לא יסתר מעיניכם המוקשים והמכשולים הנלפנים לכם על
 אופנים רבים ושונים על הדרך אשר אחס הולכים בה •
 בחנו ודעו / הלא גם חקי המדות ותוכחות ומוסרים הרבים
 אשר אנחנו עמלים לדבר בכל חוס לבנינו על און הנער
 המגדל / אף אם וך שכלו ורך לבנו מאור / לא יועילו לפעמים
 ולא ילחיו לפשות פרי • וזה / יען כי ברוב כח נענריו •
 וכלת אש תשוקתו ואהבת יצרו יתהלך הנער / הלך וקור
 אחרי לבנו ועיניו / אשר זנה אחריהם / ונעניו ידמה כל
 אשר אינו עסכים עם חמדתו ומשקתו / אך רבות רוח וסר
 טעם / וכל אשר מתנגד לכח דמיונו העז והעזוס / אך תפל
 ויר חלמות הוא בעיניו • על כן בכל יכלתו יתאמץ להחרק
 מישישים ונבונים / אנשי בינה ודעת / ויבקש חברת לעירי
 ימים כמוהו / אשר למו ערך ודמיון אליו בהרגשות
 ובתכלויות / אשר יחדו יאבדו ממעיני השמחה והעונג •
 ורעה גדולה מזה / כי גם נחשדו פוקנים בעיניו / שהמה
 חפני רעתו תחת טובתו / ולשאוליו ולמקנאיו יחשבו לו /
 יען כי בישישים חכמה ובדרך ימים בינה ודעת / לכל היות
 נבאל ואך נמעשים ולמאוס בתענוגי הרגעים / ולשקול כפלים
 התבונה אחרית הדבר • לא כן הצעירים הנבאלים / אשר
 עורו עיניהם ממחמדי שאו / לכן במורס ואוהבם האמת ישימו
 דופי / לאחר : אך חיד וכושל הם לנו / ולא באו רק להתבולל
 עלינו / להשביח מנוחתנו ושפחתנו • כן יפלו במחמורת רבים
 מאילי

מאלי הנערים / ונאחזים במאודות המסיקים והמדיחים /
אשר ילכנו להם הרעים ומעשים / בני בליעל / בניס לא אמונ
נס / אשר נגר נשחת לבס באין תקוה • ומחטאה לחטאה
יסחבו אותם עד ירכי השאל / אז ינועו ויחזו כשכור
הנערים הננערים מדעת / ונלכוד בפח נלכדו / יכשלו ויפלו
ולא יוסיפו קום / ואין מרפא לשכרם •

על כן ידוע הדעו / אתם משכילי עם ! מורי ומחנכי
ילדים הרכים והעקובים ! כי הדרך היותר טוב להליל לבות
הנערים משחיתותם / הוא / להראות להם חוטאת הפשע
ושקוץ החטאים / על דה היותר אפשר לנו • לכן לבו נא
ונלכה יחדם אל אלהי הרשעים החטאים בנפשותם / ועין
נראה להם אחרית עושי רשעה / למען תפקחנה
עיני הסכלים • וסר המסוה מעל פניהם / יראו צעניהם
ישפטו וייראו • — ראה פה איש רך ימים / נעדר כח באיש
שינה / מוח עצמותיו יאבד / יחלוק יעבור כלל / ונלא כלל
לקבד הוכן • — הבט שמה וראה נער חוטא / אשר גם אור
עיניו אין אקו / עוב לאחרים חילו / ושנותיו נתן לאכזרי /
עתה הוא נוהס באחריתו / ככלות שארו ונשרו / ואין מרפא •
הוי למשחית דרכו ! הוי למאבד כח נעוריו ! זאת אחרית
רשע / זה שקוץ מעשי החטאים ! — ועתה נשים נא כאלה
על לב הנער / הרך והלעיר / אשר לבו לא נשחת עוד /
ואשר עוד חוקד בו אהבה לעוב וכל חפצו בו / למען תבעל
נפשו בפשעים ובאחריתם כי מרה •

שמעו נא בניס אילים ! מה אנוש כי יעו פניו ללחוס
נגד הענע ? וזן אדם כי יפור ויחבר כחותיו הפנימים
והחזונים / אשר חלק לו אלהיו על הארץ / לאשרו
ולהללחתו ? בחנו נא ודעו / אם אך שגים לא כבירות יונה
אדם בנחותו בלי דעת / הלא ימעטו שארו ונריאקו וילכו
לכליון חרוץ / עד ידבק עורו בעצמותיו / והיה כפגר מונם /
וכל רואיו ישמו וישרקו / ומעיהם יבמיון עליו • אז תקוט
נפשו בחיו / ויקלל יואו / ויוס משיתיו ומדיחיו / ונתמהון
לבו

לנבו ירע ישנן שם יכול החוטא . — לעירי ימים ! הולכי
עקלקלות ותועי דרך ! מי יחן ותקחו שם ומוחר מאת
אומללים כאלה , ולא תמזרו אחרי לבנכם ואחרי כיניכם ,
ולא תזנו אחרי הקאוות הבופניות ; פנו פנו מסלוקיכם ,
לבל תכשלו ותאבדו , השמרו הבדלו מדבר הוות מקטע יסוד ,
נוסו נוסו מהם , ורעה ונגע לא יקרב באהליכם ! —

אמנם יותר קל מזה יאות לנו להוכיח על און בני
שחרות , אשר גדלו והיו לאנשים . כי תזננת תצמוד לשו ,
ונפשם נטויה לקבל השלימות והתפעליות נאמנות וקיימות ,
ודי להם אך צרמיות . ועל ידי רוח הנכון אשר בקרבם ,
וע"י הרבשותיכם הנערכות במוח השוה , יקל לנו להראות
להם ההבדל בין הטוב והצדקה , אשר דרכיהם שקטים
ושאננים וישרים בלי משכון , ובין פתיות הפשע העסימית
את הלבנות בהגליה ובשאוניה .

הנו נא , אחי האהובים ! הנו ונשימה עין על נעומות
מעשה הטוב והצדקה העוהרה , יתאן לבנו ביפיה , נאענב
צריחה הטוב והטוב , ונשא לבנו וכפיו אל אלה השמים . הן
ריח ניחומה וקטרתה הנעים היות יהיה לנו לצרי ומרופה נגד
שרש פרה ראש ולענה , היא המאזה השוכנה והמשחשת . ונמה
יודע איפוא השקוף והתעוב אשר בדרך הפשע וההעאה , כי
אם בהתגלות המדה והששון אשר בדרך הטובה ? אם נערוך
וגדמה זו לעומת זו , הלא נאחו בטוב ונעווב את הרעה ? לכן
לנו נא וגדרשה ונחקורה תמונת הטוב בכל חלקיה ורשמותיה .
המדה היותר יפה ונעימה במדות ובמעשים הטובים ,
היא לפי דעתי , מדת הגמילות חסד ותת צדקה לאנשינו ,
ואהבת ריע בכלל . לכן אך זה חפצתי , ואותה אשים
למטרת תוכחתי , כי היא ראש ועטרת כל מעלה טובה , ובה
ימצא אדם אושרו והלחנתו השלימות והאמיתית .

הנה יש דרך ישר אשר ידבק בו אדם אך אחרי אשר השב
וביין עליו ימים רבים , על כן לא יאחו בו כי אם בימי
גדלו ואישו . ורוב פעמים יש לנו הרבה ללחוס עם מניעות
ומכשולים

ומשכילים רבים / ולריב ולהתקוטע עם נפשנו ונטיית לבנו /
 טרם יגיע לנו הכח והמשלה להתגבר על יצרנו ותאוותינו /
 ולנצל עליהן בעזרת התבונה • לא כן רגשת אדם לגמילות
 חסד ומתן זדקה / כי היא נענעה וחרוטה בלבנו מיום הולדנו •
 על פני כל העולם כלה ומלווא נשקפה המדה העונה וההרגשה
 החמודה הזאת / ורצונה יפיקו כל בנרואים יחד • גם בין
 הפראים יושבי ארצות שונות יחנו ויסעו דגליה • גם בין
 שיכני אלהים / חסרי מדות ונעדרי נמוסות / משתאים אחרים
 לראות רשמות נפרות ממדת אלהי הוה / אשר השפיע הוא
 יתבדך משמים ממעל עלינו יושבי ארץ מחמת • גם יונק
 בשדי אמו יגיד בתומתו ובשחוק אשר על פניו / כי גם הוא
 מרגיש מתת שמימי הזאת • —

בחוקת יד שוכנים בירה / המהירות להציל נפש
 צוללה במאבק ובסכנה / אהבה / אחוה וריעות / כל המדות
 הטובות הנשגבות האלה תתאחדנה יחד בלב איש אשר לו נפש
 ברכה • גם בין בהמות שרי הננערות מדעת נוכל לראות
 ולבחון מדת הרחמנות • כמה נפלאות גדולות ספרו לנו
 חוקרי הטבע / אשר נחנו וראו זאת המדה בקרב בעלי חיים
 בלתי מדברים / הלא תמוינה גם עינינו יום יום אהבת
 הבהמות לבעליהן / אשר גם בצורריהם אשר יכנידו ויקשו
 עליהם עולם / חסד ואמונה ינאורו תחת לנקום נמו נקמתם • —
 מה גדלה ויפה ההשכמה והאחדות שבין הרגשה הקדושה
 הזאת ובין למודי החכמה והתבונה העליונה • גם קשי לב /
 הכילי הבווי ואכזר / אשר במאמצי כח ימשול על הרגשה
 הזאת להכחידה ולהשמידה מלבו / גם הוא לא יעזו להרים
 קולו לדבר סרה על זאת המדה הטובה / וליפות רעתו בדברי
 פתיות ותהפוכות • (1)

האהבה

(1) כוונת המדבר היא : שיש אנשי כילי ואכזרים הקומצים ידם
 מלתת מתן לעני ואביון / ויהי כי בושו וככלמו ממעלליהם
 הקשים

האבה לעשות חסד והלדקה / נת אלהים בוא /
 חטה לפעמים את לב לעיר ימים לעשות מעשים גדולים
 ונוראים . הלא ראה ראינו לבות נערים רכים בשנים מאוד
 מלאים חבה וחנינה / ובמעללי יתנכר נער כי לבו רחש אך
 טוב וחסד . הלא ראינוס חרדים / מפניהם יהורו / ועיניהם
 קוולנה כחל דמעה / בהניטס לרוח בני אדם ובמחשדותיהם .
 כל זה יקן חות ומופת / ויעיר עדות ברורה כשמש / כי
 העניצ הולר בה' אהבת הטוב והחסד בכל ברחיו . אמנס
 אשר לבו רק מאהבה בוא / הוא עובר את נפשו בחוקה /
 ונלחם ומליק את הרגשות אשר נתנה לו הטנע . כל רואה
 צרת רעהו וחל מעווב לו / ויש לאל ידו / ולא יחס לבנו
 כי יאנח האומלל וכדבא / פושה אלה הוא חסד לב ומנונה /
 והוא נבאש ובעל מוס גענע . —

בספר הדורות חקוקים ושמורים לזכר עולם מעשי
 החסד והלדקה הגדולים והאסולמים / וממנה ישפוט דור
 אחרון

הקשים / הצטדקו לאמור : שמדת הגדיבות איננה יפה / יען
 כי ע"י הפזור יתהוו עצלים הרבה בעולם , לפי שהם קומוכים
 על דכדת לב הגדיבים . אך בזה להם לענה להם ! כי מורוע
 לב ידברו כואת / וישימו מר למתוק ומיתוק למר . כי אף אם
 נמלאים באמת אחד באלף ושנים ברבבה החוהבים מסת יד
 הגדיבים ושונאים המלאכה , בכל זאת רוב העניים מסות בושא
 על פניהם , ותיטב להם אך מעט הנקנה להם בביגע כפס /
 מהרבה ע"י מתנת בשר ודם . אך מה יעשו האומללים וכדבאים /
 אם ימקר להם העבודה / או אם לא ישיגו די צרכם למקית
 בית . לכן שמענו כא קציני עם ! אל תטו אזן ליעצים הרשעים
 כאלה / אשר פיהם דבר שוא / וימינם ימין שקר , כי אך
 משכחת הטוב אשר בלכסם הערל ידברו כואת . אמנס דרשו
 את אלהים שמרו ועשה טוב / ומסד ולדקה בארץ . ד"ה

אחרון על לחות נפש עושיהם / ובה יוכר האיש כי גדול היה /
וכי שמו נאה לזכרון עד • גם יהיה לכבוד ולתפארת לפני
אדם הנאים אחריו / וכמעשיהם ילמדו גם המה / ואת
צניהם ילמדו • אמנם ראיו בדרך מיום הוסדה עד עתה /
כי מעשי הכלי והאכזר תועבה ופגול היו תמיד / ושמות
עושיהם היו לחרפה ולדרואן עולם • כי אשר אין לו לב
להיטע ולהרגיש / הוא מוכשר לכל רעה ופסע / גם הכרת
פניו תמיד רשעו ואומר לכל כי אכזר הוא •

צעירי הימים / מגדול אש התלהבות ותשיקה אשר
בקרנם / לבס מוכשר מאוד לעשיית החסד • ואף אמנם כי
הרגשותם אינן קיימות ונאמנות / מרוב נטייתם להתחלפות
והשנויים / בכל זאת יתדבקו תמיד במדות החסד מגדול
הקטנוג אשר ללב צעקות חסד ולדקה • המה ירגשו במעמקי
לבם מכאובות וולתם / ודמעות העשוקים תתנינה דאגון
ומרץ בלנם ; ולמען הסד מועל נפשו הצער והענוי אשר
להם מזרח אחרים / ולבלי היותם נשכחים ונמנעים משמחה
ועונג / פורו יתנו לאביונים / ויקבלו ברגון ונחת החודה
ממכירי טובתם / גם שחוק וגייל הוא צעיריהם לראות שמחת
הפדויים מר / ודמעות האביון אשר על לחיו נחתו תודה
ושבח לעווריה • אולם הרגשה כזאת איננה תולדת השכל
והעיון / רק נובעת מתהלוכת הענע • לכן אין להתפלא אם
נחוק בצעירי ימים איך יפזרו הון לדקה / בלי לדעת על
מה ולמה / ובלי לחקור ולדרוש / האם אותם המקבלים
עובדת ראויים הם לה או לא • והנה יפן כי אך מהתלהבות
הרחמנות יעשו כאלה / ואת פי התבונה לא שאלו / לבקר
תחלה ערך המתן וערך האיש אשר נמן לו / לכן לפעמים
אין סדרים ותועלת במעשיהם / ויפזרו במקום אשר הי' לפס
לבנם • והאביון היושב וזוכה במסתרים / מרעב ומחוסר
כל / ישאר בלי תקווה / כי הנערים לא ישיכילו אל דל אך
אל הנא לפניהם ומעורר בקול יללתו מדת רחמיו • —

לא כן האיש הנא בשנים / אשר בו נכרה התבונה

התבונה

הנכונה ומסודרת / ואשר אסף וקצץ חכמה וידיעת תהלוכות
העולם / איש אשר לא נבהל במעלליו / ואשר לא יטפפו
ורם התשוקות הנמהרות / הוא יבין ויטיל וישקול בפלס
ומאזני שכל כל מעלותיו / הוא ידע עת לפור ועת לכנס /
ולמען יהי' לאל ידו לפשות לדקה בכל עת וזמן / נבול ישים
לו בתמונת אביונים / ויחקור וידע מתי / כמה / ואיך
יחן . ולמען יפרוך ערך הדקה לפי ערכה הראוי לה /
יתור וידרוש / אם המתן אשר יחן ראוי ונכון הוא לאשר
נחן לו . גם יטיל אל דל הנוכה במסתרים / לבקרו
במענותו / להלילו ולנחמו / ולמהות הדמעה מעל פניו . —
אמנם מה גדלה תהפוכת לב הנער / אשר כחש גם
בנטיית הטבע הזאת / ויכנה שלהבת אהבת העוב ברגע
החלה להסלה בקרבו / ומקשה לבו פעשות חסד ולדקה /
אף יבין ויחרף האביון המתחנן לו / וגרוש יגרשו מפניו /
וישים שחוק וקלון באיש הלבוב בגלוי הסחנות / ויפן לו עורף
בחרפה ובוז . ומשם ימהר החוטא ללכת אחרי זנות לבו /
ויפור המותרות אשר לו בחיק התענוג והעדנה / כשור אל
ענח ילך אל המקום / אשר משם ישוב בנו נענה ומוכה
בחלאים רעים / ובנפש נחשבה ונשחטה . אוי לנער הממאץ
לקח מכספו לדל / ויפור ויאבד הונו בשחוק במחלות ובסבא!
ורפה ופסע גדולה היא מדת כלי באנשים / אשר
תבונתם כבר באה למדרגת הנכור . אוי לנו לשמוע מפי
השנעים ושנים האלה / אף יגערנו בנויפה באיש נקי הנענה
ואומלל / ותחת חת לו ישועה עוד יוסיכו להשיגו תמרורים
וחרופים לאחר / כי בגמול ידו נעשה לו . כל איש בר לב
ווד הרעיון יעלים עיניו מראות בני אנשי בליעל באלה /
אשר אינם ראויים להיות במלאים בין יאורי אל טוב / אשר
הפץ אף חסד וחנינה .

הנה טעות וסבלות גדולה היא לאל הנוצרים בעם /
באשר יטפשו הכל לפי מדה אחת / ויעשו להם כללים קדושים
צענינים הנוהגים בעולם / בלי לחשוב ולנחון שחמה דברים
יואלים

יואלים מן הכלל, מסנות המקום והזמן ושאר מניעות. לכן
העו גרואה פקו פליטה, להוציא תולדת שוא מהקדמות
סקריות. כן דרך הכילי, תמיד מלא פיו משלי קדמונים
וכללי הנהגת העולם, וזוה יתפוז ליפות קצי לבו ורוע
מעליו (עיין ההערה עמוד ר"ח). וכבר נהנה לנו תורתנו
הקדושה משל ומושר גדול ע"י מעשה קין והבל, אשר ממנו
נלמוד חזרות הרעה היוצאת ממדת רע עין וקצי לב, /
והקנאה וההמדה הנקשרות עמה.

האזהב כסף וחומר כון וחולר, חף בחיק העושר ורכוש
גדול, עני הוא בעיניו. יען כי לא שם מבעתו באלהים
וברחמיו הגדולים, לכן הוא אפחד תמיד מהעמידות, וירא
וחרד כי לא יהיה לו די מחיתו באחרית ימיו. ופעמים רבות
יהיה הפחד הזה סבת עניו ומפלתו. כי מצורך לבנו ומעווע
בעונו יתאמן תמיד יותר ויותר להעשיר, ומרבה לקחת
נשך ותרבית, או לעשות נסיונות הרבה במקח וממכר,
עד ירמזו חכמי המס ומרמה, או יענשוהו המשפט כי ירבה
לקחת נשך, ויאבד כל אשר לו. ונמה יזיל את עשרו
מתבערת אש, מחומסים ושודדים, או משאר משלחת מלאכי
רעים, אשר יגזור עליו אלהים? — דרך הכילי, לבעבור
יסוב אחר מכל חברת גומלי חסדים ועושי טוב, ולמען
יפתיר רעות לבו במעשה הצדק, לנאוק ולנאנח תמיד,
ולאמר: „כי האדם קרוב לעצמו, וכי מלוה היא לשמור את
נפשו, חייך וחיי חברך חייך קודמים“. באלה משלי מושר
ואמרי רוח ימלא פיו כל היום, למען הצדיק השחתת מדותיו.
ותמיד הוא מתאונן על רוב הוצאותיו, על גדול המסים,
ועל מעט המשא ומתן. וגם בעת מלא אחתתו גרורות
זהב וכסף הוא בוכה וקונן על המחסור הכסף, ויאמר:
חובה חליק לאחרים מהמעט הנשאר לי, אשר לא יספוק
כמעט להחיות את נפשי? — אמנם הלא נדע ואבדנו
ספרו לנו בכל דור ודור מהפגעים רעים אשר קרו לאנשי
כילי באחרית ימיהם ע"י מדה הדעה הזאת. או יפלו בחליים
רעים

רעים
רוח
עד יכ
ונכשו
נעשו
ק"י
הרום
וכעס
הנתי
ועניי
ומבשו
מורה
ונפש

רעים ונאמנים / או / מפתחם לכל יאבד ממנו הונס ועשר /
רוח שבעון יאחזמו / והמה יענו את נפשם ברעב ובמחסור /
עד יכלה ויכחשו בשרם / ויגיעו עד שערי מות והאנדון • —
לא כן בלדיק החונן ונותן / הוא מפור ונוסף עוד /
ונפשו תתענג בטובה / רלון וטובע שמחות על פניו • ומה
נעמו דברי המסורר אלוהי דוד המלך ע"ה / באמרו (תל'י'
ק"י, ע') פור נתן לאביונים וצדקתו עומדת לעד קרנו
היום בכבוד • ועל הרשע אמר : (שם, יוד) רשע יראה
וכעס שניו יחרוק ונמס תאות רשעים תאבד • ישעיהו
הנביא אמר : (ישעי' נ"ח, ז') הלא פרס לרעב לחמך
ועניים מרודים הביא בירה, כי תראה ערום וכסיתו
ומבשרך לא תתעלם, אז יבקע כשחר אורך וארכך
מחדה הצמח • ואומר (פסוק י') ותפק לרעב נפשך
ונפש נענה השביע וזרח בחשך אורך ואפלתך כצהרים •

(ויתר כחדשים הבאים)

אל אח רחוק

בצאת אש האכל ותלהט סביב קמים
עד לרשן תהפך קריה במועט ימים
אך למרחק כל תמצאנה לבותיה

ואהבה כי תצית שלהבת בלב ידידים
מוגד תבער כעת יחד נועדים
אמור לאהבה : מכל רשפי אש רשפיה •

— ל — ה —

ח י ר ה

בכלומי ראש ראיתי / איש עומד לעומתי / זה רעי
 וזה דודי / ויאמר אלי קום בא עמדי / ואראך דבר נפלא /
 מלחמה וכלי בולק / מלכים ושחים שמורים ולבנים / במערכתם
 ללחום מנומנים / מנעוד יום נכונים / חסונים כאלונים /
 אלה נוכח אלה יעמדו / ורבים בנעירים יעמדו / מגדל
 מבצר ובית מקדש מלך / רוכבי רכש ומחזיקים בפלך / יקו
 וכסיל מלך ושבילתו / ובעלי מלחמה המה עדתו / לב האון
 בקרבם / ודין לדין ישימו ארבע / וי לזה וי לזה / אם לא
 ילחם אשר הוא עושה / אין לו למלך בכל ארץ אחוזתו / כי
 אם שדה אחת להליל אותו / בעוה יבעט בעירו ובמגדלו /
 החליפין והתמורה תהיה לו / המגדל הוא עקום לא יקום
 מסילו / אשרי מי שבא בגורלו / ורוכבי רכש האשחרטים /
 גם המה בין השמים נמנים / ידלגו ויפסחו כאקו וכדישון /
 אחת כדרכם ואחת באלכסון / והזון אשר חכמה לא קנה /
 ובערת בסילים נמנה / עקלקון ילך תמיד בסלולתו / פעם
 ארוכה ופעם קצרה תנועתו / והמלכה אשת חיל מי יצא /
 הולכת לקרב הלך ושבו ורנאו / בעש נה לב בעלה / ורבים
 חללים ספילה / נגד שונאים בעזות מלח עומדת / לה שם
 בגבורים ומהם היא נכדית / דבוח יבקש כל אחד / והנולדה
 לנו יחד / והנה לפני מלך השמים / תמיד תראה עדת
 נעורים / נושאי דגלים ושונגי כפרים / הולכים בדרכים
 ישרים / אחת או שתי / לפנים ולא לאחוריים / הורגים
 בשבוע את שונאים / ותחתם יעמדו במקומותיהם / ואם
 יצאו אל המערכה הגדולה / מעלה מעלה / יגדל ערכם לשם
 ולתהלה / וכלם הפגדים והאדונים / הכסילים והנכונים /
 העלים והאבנים / השמורים והלבנים / יקחו כל הנא ברחוקם /
 ולקראת המלך השונא ידרכו קשתם / והמה מחרישים ודומים /
 עד עולם כל הימים •